

Rapporterna om hur civila drabbats av den pågående konflikten är entydiga, skriver Bengt Kristiansson.

Kan svaret verkligen vara

TEXT: BENGT KRISTIANSSON

Utvecklingen i Afghanistan under sommaren har varit dystert. Det talibanledda motståndet mot regeringen och de utländska trupperna har stärkts och bekämpas som tidigare med nästan enbart militära medel. De utländska trupperna, vare sig de är amerikanska, kanadensiska eller brittiska, Nato- eller USA-ledda, svarar med flygbombning och artillerield mot byar och dalgångar i tron att de ska eliminera talibaner och regeringsmotståndare. Detta leder till att civila afghaner dör i sina egna hem och byar. Under sommaren har många människor dödats när de bara levt sina vanliga vardagsliv eller varit tillsammans för att till exempel fira bröllop eller annan festlighet. Fler civila offer än någonsin rapporteras, inte bara av ögonvittnen, journalister och människorättsorganisationer utan också av FN:s högste representant i Afghanistan. Rapporterna och dokumentationen om hur civila drabbats är entydiga.

Den afghanska regeringen har vädjat till omvärlden många gånger att inte genomföra flygbombning utan den afghanska regeringens tillåtelse (och möjligen medverkan) och inte heller låta utländska soldater genomföra raiderna i byarna. Men om och om igen har den afghanska regeringens vädjan nonchalerats. Detta underminerar regeringens trovärdighet och bidrar ytterligare till befolkningens ökande stöd till talibaner och andra motståndsgrupper inte, i första hand för att talibanerna för en politik som stöds i breda lager, utan för att kränkningen av den nationella suveräniteten blir så påtaglig. Jag tror inte det är en överdrift att säga att de allra flesta afghaner idag ser de utländska trupperna som ockupanter, alldeles oavsett vad uttolkningen av internationell rätt leder till för slutsatser.

DET ÄR NU SJU ÅR SEDAN USA invaderade Afghanistan och drev talibanerna från makten. Och i princip har under dessa år den USA-ledda militaristiska strategin dominerat den

utländska närvaron. Det har inte lett till förbättrad säkerhet utan tvärtom. Våldet har blivit alltmer kännbart och påtagligt för civila afghaner, för de begynnande afghanska institutionerna och deras tjänstemän exempelvis polisen och för afghanska och utländska biståndsarbetare. Och ändå diskuterar omvärlden huvudsakligen behovet av fler militärer, mer trupper och mer militär teknologi. Kan det vara rimligt att tro att en ännu större militär insats kan vara det rätta svaret på en konflikt där den militära närvaron just verkar vara en orsaksfaktor till stora delar av konflikten? Omvärlden bidrar till Afghanistans "säkerhet och utveckling" med militärt stöd för runt 100 miljoner dollar per dag, men bara sju miljoner dollar till det civila biståndet och återuppbyggnaden. Det svenska biståndet till Afghanistan har dock en något bättre relation mellan civila och militära insatser. Drygt 700 miljoner kronor per år kostar den svenska Isaf-styrkan, medan kostnaden för det civila biståndet stannar vid knappt hälften.

Till Afghanistans "säkerhet och utveckling" bidrar omvärlden med 100 miljoner dollar per dag i militärt stöd, men bara sju miljoner dollar till det civila biståndet och återuppbyggnaden.

fler soldater?

Det är troligt att just denna obalans mellan militärt och civilt bistånd bidrar till det ökande våldet. Det internationella samfundet har försummat att göra storskaliga, välförankrade insatser som tagit avstamp i den afghanska befolkningens kultur, livsföring, tro och föreställningar och uppnått alltför lite av sådant som gjort den vanlige afghanens liv lite drägligare. Det stora flertalet har inte fått se några avgörande förbättringar av sina politiska och ekonomiska förhållanden. I stället har alltför många afghaner konfronterats med flygbombning och utländska soldaters raidar av byar, hem och hus.

Min övertygelse är att man kan främja fred i Afghanistan genom att kraftigt öka det civila biståndet och minska den utländska militära insatsen. Det Afghanistan behöver av omvärlden är skolor, hälsovård, infrastruktur och arbetstillfällen, inte felriktade bomber. I dagens läge måste man fråga sig om Isaf-styrkan längre fyller sin funktion och ursprungliga FN-mandat – att bevara och främja

fred. I ledningen för Isaf utnämns nu en ny amerikansk general med erfarenhet från Irak-kriget. Planer finns på en ytterligare sammansmältning av Isaf:s verksamheter med USA:s krigförande styrkor (Operation Enduring Freedom, OEF). Redan har OEF och Isaf i många afghanska betraktares ögon blivit identiska. USA kräver mer makt över de utländska truppena, och oavsett vem som blir näste president så har mer trupp och större slagkraft utlovats.

ÄR DET I DETTA LÄGE RIMLIGT att öka svensk medverkan i Isaf? Man måste också fråga sig hur effektiv den militärinspirerade PRT-modellen nu är i de norra provinserna. Säkerhetssituationen är fortfarande mycket bättre där än i de södra och östra delarna. Medan huvudproblemet med Isaf i söder och öster är dess starka koppling till USA:s stridande förband och dess aggressiva militära strategi, är det i norr i stället en grundläggande fråga om den militära modellen för stabilitetsskapande insatser alls är relevant.

Jag tror, efter den allvarliga försämringen av säkerhetsläget vi sett under sommaren, att det är dags att förnya och fördjupa diskussionerna om detta inom SAK. Sveriges regering borde klart markera att Sverige inte medverkar i det USA-ledda kriget, att Afghanistans folk behöver mindre av utländsk militär närvaro och mer civil återuppbyggnad och att Isaf:s insatser tydligt måste inriktas på fredsbygget, under FN:s ledning. Det skulle vinna åtskilligt med respekt, både nationellt och internationellt, om regeringen satsade mer på bistånd för civil utveckling och återuppbyggnad, snarare än militära insatser. Afghanistan behöver en fundamentalt ny strategi för fred och framtid – inte mer av den som redan misslyckats. Sverige och SAK bör ta initiativ till en genomlysning av denna frågeställning och, tror jag, nyorientering. ■

Bengt Kristiansson är SAKs före detta generalsekreterare.

